

Japan's Hidden Christians- Kakure Kirishitans and "Buddhist Bible"

Merve Susuz Aygül^{1,*}

¹ Amasya University, Faculty of Theology, Department of History of Religions, Amasya/Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 07/02/2024

Accepted: 29/04/2024

Plagiarism: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyright: This work is licensed under Creative Commons AttributionNonCommercial 4.0 International License (CC BY NC)

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited

ABSTRACT

It is generally accepted that East Asian societies have adopted a more flexible and syncretic approach to foreign religions than other societies in history. The communities in this region have generally transformed newly arrived religions to their own identities using soft power and adapted them to their own identity. The arrival of Buddhism to China, then to Japan, and the subsequent incorporation of the color of these cultures is an example of this flexible and syncretic approach. In addition, the emergence of theories and practices aimed at the simultaneous application of Confucianist, Taoist and Buddhist religious traditions in China is another example. Similarly, the centuries-long coexistence of Shintoism and Buddhism in Japan, and the acceptance of Shinto kami and Buddhist Buddhas and bodhisattvas as the same supreme beings, are also primary examples encountered in the same context. However, there are also exceptions of this flexible and syncretic approach to foreign religions. One of these exceptions is the approach and policies towards the foreign religion Christianity during the Tokugawa shogunate. The shogunate's aggressive policies, which gradually hardened and expanded in scope against Christian teaching and local and foreign Christians, led to the emergence of the phenomenon of "underground religion" or "hidden faith" which is rarely encountered in Japanese history. The shogunate's harsh policies and bans on Christianity forced Japanese Christians to live by hiding their faith, and Japanese Christians continued to exist for two and a half centuries until the end of the Tokugawa shogunate by keeping their faith secret. By the end of the Tokugawa period, the state policy towards Christianity changed, missionary movements were allowed, and Christian churches came to Japan again. But a group of Japanese Christians, who continued their faith in secret for two and a half centuries, refused to join Christian churches and formed the Kakure Kirishitan community, which has continued to exist as a separate group to this day. As an example of the tendency of Japanese society and culture to adapt and transform foreign and new elements it encounters, the Kakure Kirishitan community and its sacred texts Tenchi are the main subject of this study. The main source of the study is Tenchi, the sacred text of the Kakure Kirishitan community, which can also be called the Buddhist Bible. The main claim is that the basic factor that enabled the Kakure Kirishitan community to continue its existence in the face of the policy of prohibition and oppression towards Christianity is the adaptation tendency that exists in Japanese society and culture and that Tenchi, which is based on the combination of certain elements from Japanese religions and traditions, primarily Buddhism, with Christian teachings, is a product of this adaptation tendency. In short, the policy of prohibition and oppression applied to a religion in a way that is contrary to the general identity and culture of Japanese society has created the Kakure Kirishitan community, as a rare example of underground religious community in Japanese history. And ironically, this community has been able to continue its existence thanks to this flexible and eclectic tendency found in Japanese identity and culture.

Keywords: History of Religions, Japanese Christianity, Kakure Kirishitans, Tenchi, Buddhism

Japonya'nın Gizli Hristiyanları: Kakure Kirishitan Cemaati ve "Budist Kitabı Mukaddes"

Süreç

Geliş: 07/02/2024

Kabul: 29/04/2024

İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Telif hakkı: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) kapsamında yayımlanmaktadır.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

ÖZ

Uzak doğu toplumlarının tarihinde yabancı dinlere karşı diğer toplumların tarihine nazaran daha esnek ve senkretik bir yaklaşım benimsenmiş olduğu kabul edilir. Bu coğrafyadaki topluluklar yeni gelen dinleri genellikle yumuşak güç kullanarak dönüştürüp kendi benliğine uygun hale getirmiştir. Budizm'in Çin'e, ardından Japonya'ya gelişi ve sonrasında bu toplulukların rengine boyanması bu esnek ve senkretik yaklaşımın birçok örneğinden biridir. Ayrıca Çin'de Konfüçyanist, Taoist ve Budist dini geleneklerinin üçünün bir arada uygulanmasına yönelik teori ve pratiklerin ortaya çıkmış olması da bu yaklaşımın göstergesidir. Aynı şekilde Japonya'da yüzyıllar boyunca Şintoizm ve Budizmin birlikte uygulanması, Şinto kamileri ile Budist Buddha ve bodhisatvalarının aynı yüce varlıklar olarak kabul edilmesi de aynı bağlamda karşılaşılan birincil örneklerdendir. Fakat yabancı dinlere yönelik bu esnek ve senkretik yaklaşımın istisnaları da yok değildir. Bu istisnalardan biri Tokugava şoğunluğu döneminde 'yabancı din' Hristiyanlığa yönelik yaklaşım ve politikalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Şoğunluğun Hristiyanlık öğretilerine ve yerli ve yabancı Hristiyanlara karşı peyderpey sertleşen ve kapsamı genişleyen agresif politikaları Japon tarihinde örneğine az rastlanılan 'yer altına inmiş din', 'gizlenen cemaat' olgusunu ortaya çıkarmıştır. Şoğunluğun Hristiyanlığa yönelik sert politikaları ve yasakları Japon Hristiyanlarını inançlarını gizleyerek yaşamaya itmiş ve Japon Hristiyanlar Tokugava şoğunluğu sonuna değin iki buçuk asır boyunca inançlarını saklayarak varlıklarını devam ettirmiştir. Tokugava döneminin sonlanmasıyla birlikte Hristiyanlığa yönelik devlet politikası değişip misyon hareketlerine izin verilmesinin ardından Hristiyan kiliseleri Japonya'ya tekrardan gelmiş, fakat iki buçuk asır boyunca inançlarını gizli olarak devam ettiren Japon Hristiyanlarından bir grup Hristiyan kiliseleri ile birleşmeyi reddetmiş ve ayrı bir cemaat olarak günümüze değin varlığını devam ettiren Kakure Kirishitan cemaatini oluşturmuştur. Japon toplum ve kültürünün temel özelliklerinden biri olan karşılaştığı 'yabancı' ve yeni unsurları adapta etme-uyarlama-dönüştürme eğiliminin bir örneği olarak Kakure Kirishitan cemaati ve kutsal metinleri Tenchi bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Çalışmanın temel kaynağı 'Budist Kitab-ı Mukaddes' olarak da isimlendirilebilecek olan Kakure Kirishitan cemaatinin kutsal metni Tenchi'dir. Temel iddiası ise Kakure Kirishitan cemaatinin Hristiyanlığa yönelik sert ve acımasız devlet politikaları karşısında varlığını devam ettirebilmesini mümkün kılan temel etkenin Japon kimlik ve kültüründe var olan uyarlama eğilimi olduğu ve Kakure Kirishitan cemaatinin kutsal metni olarak kabul edilen Tenchi'nin de Budizm başta olmak üzere Japon din ve geleneklerinden belirli öğelerin Hristiyanlık öğretileriyle birleştirilerek temelde -zorunluluk arz eden şart ve koşullar yadsınmamak kaydıyla- bu uyarlama eğiliminin sonucu olarak ortaya çıktığıdır. Sonuç olarak Japon toplum ve kültürünün genel kimlik ve davranış tarzına ters bir şekilde dine yönelik uygulanan yasak ve baskı politikası Japon tarihinde örneğine az rastlanan yer altına inmiş din-cemaat olarak Kakure Kirishitan cemaatini ortaya çıkarmış ve ironik bir şekilde bu cemaat varlığını temelde Japon kimlik ve kültüründe bulunan bu esnek ve senkretik eğilim sayesinde devam ettirebilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Japon Hristiyanlığı, Kakure Kirishitan, Tenchi, Budizm

Giriş

Hristiyanlık Japonya'ya ilk olarak 16. yy. ortasında Katolik kilisesine bağlı misyon hareketleri aracılığıyla gelmiştir. Portekiz ve İspanya'nın Asya'ya yönelik kolonyal genişlemesinin bir parçası olarak Cizvit misyonierleri 1549 yılında Japon adalarına ayak basmıştır.¹ Cizvit misyonieri Fransız Xavier'in başında bulunduğu ilk misyonierler Japonya'yı "İsa'nın mesajının yeşereceği yeni bir alan" olarak görüp Japon halkı ile ilgili oldukça olumlu bir intiba geliştirmişlerdir. Bununla birlikte misyon hareketleri ilk dönemlerinde başta misyonierlerin yetersiz Japonca bilgisinin muhatapları ile sağlıklı iletişim kurmalarını engellemesi ve ülkenin içinde bulunduğu siyasi kargaşa sebebiyle istenilen sonucu vermemiştir.² 1563-1564 yılları ile birlikte ise Hristiyanlığın daimiyolar (yerel liderler) tarafından kabul edilmeye başlanmasıyla misyon hareketi hızlanmıştır. Nitekim ilk misyonier Xavier'in adaya ayak basmasından on yıl sonra Japon topraklarındaki Hristiyanların sayısı altı bin iken, bu sayının 1601'de yaklaşık 300 bine, 1630'ların başında ise 760 bine ulaştığı tahmin edilmektedir.³

Hristiyan mesajının Japon halkı arasındaki bu hızlı yayılışı Tokugawa şoğunluğunun Hristiyanlık karşıtı politikaları ile son bulmuştur. Şoğunluğun peyderpey sertleşen ve kapsamı genişleyen politikaları ile Hristiyan mesajının yayılması durdurulmuş, mevcut Hristiyanlar da çeşitli yasaklar ve yaptırımlar ile inançlarından vazgeçirilmeye çalışılmıştır. Hristiyanlık karşıtı yasaklar içeren ilk ferman 1587 yılında çıkarılmıştır. Toyotomi Hideyoshi (1537-90) uzun yıllar devam eden iç çatışmaları sonlandırıp ülkeyi liderliği altında birleştirdikten sonra yabancı misyonierlerin sınır dışı edilmesini emretmiştir. Hideyoshi bu fermanla Japonya'nın Tanrıların toprağı olduğunu, Hristiyan mesajına bu topraklarda yer olmadığını, Japon halkına Hristiyanlığı vazederek Şinto ve Budist mabetlerine zarar verilmesinin eski zamanlardan beri duyulmamış şey olduğunu belirtmektedir.⁴

Hideyoshi'nin misyonierlerin sınır dışı edilmesine yönelik ilk emri Hristiyan misyonierler arasında şok etkisi yaratsa da etkin bir şekilde uygulanmamıştır. Hideyoshi 1597 yılında yeni bir ferman ile misyonierlerin sınır dışı edilmesini ve Hristiyan liderlerin infaz edilmesini emretmiştir. Bu emir doğrultusunda Hristiyan misyonierlere ve Hristiyan olan Japonlara yönelik katı uygulamalar başlamış, Hristiyan keşiş ve liderlerin içinde bulunduğu 26 kişi Nagasaki'de haça gerilerek öldürülmüştür.⁵ 1614 yılında ise şoğunluk Japon topraklarının tamamında Hristiyanlığın tamamen yasaklanmasına yönelik bir ferman çıkartmıştır. Bu ferman ile birlikte Hristiyanlara yönelik şiddet artmış ve 1944 yılına kadarki otuz yıl süresince zirve yaparak Tokugawa şoğunluğunun sonuna değin 210 yıl boyunca devam etmiştir.⁶

¹ Mark R. Mullins, *Christianity Made in Japan, A Study of Indigenous Movements* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1998), 12.

² Ikuo Higashibaba, *Christianity in Early Modern Japan: Kirishitan Belief and Practice* (Leiden: Brill, 2001), 1-4.

³ Miyazaki Kentaro, "Roman Catholic Mission in Pre-Modern Japan", *Handbook of Christianity in Japan*, ed. Mark R. Mullins (Leiden: Brill, 2003), 7.

George Elison, *Deus Destroyed, The Image of Christianity in Early Modern Japan*, (Cambridge: Harvard University Press, 1988), 115-116.

⁵ Selçuk Esenbel, "Japonya'da Hristiyanlığın Tarihi, Kabul ve Katliam", *Haçlı Seferleri ve XI. Asırdan Günümüze Haçlı Ruhu Semineri*, (İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1998), 140; Miyazaki, "Roman Catholic Mission in Pre-Modern Japan", 10-11.

⁶ Miyazaki, "Roman Catholic Mission in Pre-Modern Japan", 4-5, 12.

Japon topraklarındaki Hristiyanları ve Hristiyan unsurları tamamıyla yok etmek için şoğunluk 1634 yılından itibaren daha sistematik yöntemler izlemeye başlamıştır. Ülkenin her bir köşesini kapsayan nüfus sayımları ile şoğunluğun görevlendirdiği Budist keşişleri tüm vatandaşların hangi dine mensup olduklarını, Budist tapınaklarına kayıt yaptıırıp yaptıımadıklarını inceleme altına almışlardır.⁷ Hristiyan olanlar dinlerinden vazgeçmeye zorlanmış, vazgeçmeyenler türlü işkencelere maruz kalırken, vazgeçenlere eskiden Hristiyan olmakla birlikte dinlerini değiştirdiklerini gösteren sertifikalar verilmiştir. Başlangıçta yalnızca Hristiyanlara uygulanan sertifika alma zorunluluğu zamanla tüm Japonlar için uygulanmaya başlanmış ve her bir vatandaşın Hristiyan olmadığını kanıtlamak için bir Budist tapınağına kayıt yaptıırıp sertifika almasına dayanan *danka* 檀家 sistemi ortaya çıkmıştır. 17. yüzyılın ikinci yarısında yaygın olarak uygulanmaya başlanan bu sistem ile birlikte tüm vatandaşların bir Budist tapınağına kayıtlı olduklarını gösteren ve Hristiyan olmadıklarını gösteren belgeye sahip olmaları ve Budist tapınaklarında görev yapan keşişlerin de kendi bölgelerinde herhangi bir Hristiyan'ın bulunmadığını belirten imzalı belgeler hazırlayarak şoğunluğa sunmaları zorunlu hale gelmiştir.⁸ Böylece Tokugawa şoğunluğu devlet memuru işlevi gören Budist keşişler aracılığıyla Hristiyanları ortaya çıkarıp, inançlarından vazgeçirmeye çalışmış, vazgeçmeyenleri de son derece sert şekilde cezalandırmak suretiyle Hristiyanlığı tamamen ortadan kaldırmayı amaçlamıştır.

Şoğunluğun Hristiyanlığa yönelik yaklaşık iki buçuk asır boyunca devam eden bu sert politikaları süresince bir grup Katolik Hristiyan gizli bir şekilde inançlarını devam ettirmiştir. Tokugawa şoğunluğu aynı zamanda dış dünyayla ilişkilerini Hollanda ile sınırlı tutup asgari düzeye indirdiği ve yabancı ülkelerin her türlü temsilcisinin ülkeye girmesi yasaklandığı için dışardan misyoner gelmesi mümkün olmamıştır. 1614 yılından itibaren ülke içinde herhangi bir misyoner kalmadığı da bilinmektedir. Dolayısıyla Japon Hristiyanlar katı devlet politikaları karşısında inançlarını korumak ve devam ettirmede tamamıyla kendi başlarına kalmışlardır. Bununla birlikte 'yer altına inmiş' bu cemaat inançlarını yedi nesil boyunca devam ettirebilmiştir. 19. Yüzyılda Japonya'nın kapılarının dış dünyaya açılmasıyla tekrar ülkeye gelen misyonerler Kyushu bölgesinde bu Hristiyan cemaati ile karşılaşmışlardır. İki yüz elli yıl boyunca inançlarını gizli bir şekilde devam ettiren cemaatin çoğunluğu yeni gelen Hristiyan misyonerlerin vaaz ettiği öğretileri kabul etmiştir.⁹ Bununla birlikte 35 bin civarındaki Japon Hristiyan kendi Hristiyanlık anlayışlarının hakiki olduğunu savunarak atalarından kalma Hristiyanlık biçimini yaşamaya devam etmişlerdir. Kendi Hristiyanlık anlayışını devam ettiren bu cemaat 'gizli Hristiyanlar' anlamında Kakure Kirishitan cemaati olarak bilinmektedir.¹⁰

⁷ Nam-lin Hur, *Death and Social Order in Tokugawa Japan Buddhism, Anti-Christianity, and the Danka System* (Cambridge: Harvard University Press, 2007), 61.

⁸ Tamamuro Fumio, "The Development of the Temple-Parishioner System", *Japanese Journal of Religious Studies* 36/1 (2009), 16-18.

⁹ Kakure Kirishitan cemaati dışında kalan Japon Hristiyanlarının tarihsel ve güncel durumu için bk: Mark R. Mullins (ed.) *Handbook of Christianity in Japan* (Leiden: Brill, 2003); Abe Yoshiya, "From Prohibition to Toleration: Japanese Government Views regarding Christianity, 1854-73", *Japanese Journal of Religious Studies* 5/2-3 (June-September, 1978), 107-138; Mark R. Mullins, *Christianity Made in Japan A Study of Indigenous Movements* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1998); Yamaji Aizan, *Essays on the Modern Japanese Church: Christianity in Meiji Japan*, çev. Graham Squires (Ann Arbor: Center for Japanese Studies The University of Michigan, 1999).

¹⁰ Ann M. Harrington, "The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition", *Japanese Journal of Religious Studies* 7/4 (December, 1980), 318.

Kakure Kirishitan cemaatini konu alan Türkçe bir çalışma bulunmamaktadır. Japon Hristiyanlığına dair Selçuk Esenbel,¹¹ Ayhan Kuşçulu,¹² Hülya Deveci¹³ gibi isimlerin makaleleri bulunmakla birlikte Kakure Kirishitan cemaati ve bu cemaatin kutsal metni üzerine yoğunlaşan müstakil herhangi bir akademik çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma ilk olarak bu boşluğu doldurması nedeniyle önemlidir. Ayrıca Kakure Kirishitan cemaatinin ve bu cemaatin kutsal metninin senkretik karakterindeki ana unsurlardan biri olan Budist etkiyi konu alması da makalenin önemi noktasında kayda değerdir. Bu bağlamda makalenin temel iddiası Kakure Kirishitan cemaatinin siyasi otorite tarafından uygulanan sert politikalara rağmen varlığını devam ettirebilmesini sağlayan temel etmenin Japon kimlik ve kültürünün başat unsurlarından biri olan yeni olanı kendi rengine boyama, kendine uyarlama eğilimi olduğu ve cemaatin kutsal metni Tenchi'nin de bu uyarlama eğiliminin ürünü olduğudur. Hristiyanlığın Japon tarihinde az rastlanan bir baskı ve yasak politikasına maruz kalması sonucunda ortaya çıkan Kakure Kirishitan cemaati ironik bir şekilde varlığının devamını Japonların yeni dinlere, öğretilere yönelik esnek ve senkretik eğilimine borçludur. Japon tarihinde yeni dinlere yönelik esnek eğilimin Hristiyanlıktan esirgenmesi Kakure Kirishitan cemaatinin ortaya çıkmasına neden olmuş, diğer yandan ise bu cemaatin varlığını devam ettirmesi bu esnek eğilim sayesinde oluşturduğu senkretik karakter ile mümkün olmuştur. Bu bağlamda Kakure Kirishitan cemaatinin hem Budist ritüelleri hem Hristiyan ritüelleri icra ettikleri bir ritüel rutinin bulunduğu; politeist, senkretik ve dünyevi karakterli bir inanç sistemine sahip olduğu ve Budist objelere Hristiyan anlamlar yükleyerek oluşturulan ritüel objelerini kullandığı görülmektedir. Araştırmada kullanılan metodoloji ise Kakure Kirishitan cemaatinin kutsal metni olarak kabul edilen *Tenchi*'nin içerik analizidir.

Kakure Kirishitan cemaatinin kutsal metni Tenchi de cemaatin varlığını sürdürmesinin temel unsurlarından biri olan senkretizmi yansıması açısından oldukça önemlidir. Metin Hristiyanlık öğretisinin başta Budist geleneği olmak üzere Japon din ve geleneklerinin unsurları ile harmanlanmasının ürünüdür. Hristiyan öğretisinin temelleri olan Tanrı, İsa ve Meryem anlayışı ile alem ve kurtuluş anlayışı Budist geleneğin etkisi ile dönüşüme uğramıştır. Her şeye gücü yeten kadir-i mutlak Hristiyan Tanrısı, Buddha ile özdeş, zaman zaman gücünü paylaşan, insani özellikleri bulunan, kendisinden başka ilahi varlıkların da bulunduğu bir panteonun üyesi konumundadır. Hristiyan inancının merkezinde bulunan İsa, Hristiyan öğretilerinde olduğunun aksine Kakure Kirishitan cemaatinin inanç ve ritüellerinin merkezinde bulunmaz. Kakure Kirishitan inancında İsa, Budist keşiş profiline benzer şekilde dünyevi olandan el etek çeken bir hayat yaşar, Budist sutralar üzerine eğitim alır ve kendisi yüzünden çocukların ölmesi nedeniyle cezalandırılır. Meryem ise Tenchi'de teslisin üç unsurundan biri olarak kabul edilir ve Kakure Kirishitan inanç ve uygulamalarında İsa'ya göre daha merkezi bir konuma sahiptir. Japon Budist geleneğinin en önemli bodhisattvalarından biri olan ve aynı zamanda merhamet timsali olarak kabul edilen Avolokitesvara, Kannon ile özdeşleştirilir. Budist keşiş profilinin gereği olan dünyevi olandan uzak durma Meryem'in hayatında da derin bir karşılığa sahiptir. Tenchi'deki alem ve kurtuluş anlayışı da Budist alem ve kurtuluş anlayışının yansımalarını taşır. Alem aralarında geçişkenlik bulunan çok katmanlı varlıklardan oluşur. İnsan gibi diğer varlıklar da kurtuluşa erme arzusuna sahiptir. Kurtuluş Budist gelenekte olduğu gibi dünyevi olandan ele etek çekme ile ilişkilidir. Kurtuluşa erenlerin de Buddha olacağına inanılır.

¹¹ Esenbel, "Japonya'da Hristiyanlığın Tarihi, Kabul ve Katliam", 132-144.

¹² Ayhan Kuşçulu, "Japonya'da Hristiyan Misyoner Hareketleri (1542-1587)", *Bilimname XIII*, (2007/2), 139-151.

¹³ Hülya Deveci, "Japonya Hristiyan bir Ülke Olacak mı?" Rus-Japon Savaşı Sürecinin *The Japan Evangelist, Kirisutokyō Sekai, Shinjin, Rikugō Zasshi* Dergilerine Yansımaları (1902-1909)", *Tarih İncelemeleri Dergisi XXXVIII-2* (2023), 523-556.

1. Kakure Kirishitan Cemaati

Kakure Kirishitan Japonca'da "gizli Hristiyanlar" anlamına gelmektedir ve günümüzde cemaatin temsilcileri kendileri için bu ismi kullanmayı tercih etmektedir.¹⁴ Bu cemaat Japonya'ya ilk misyon hareketleri çerçevesinde gelen Katolik öğretisinin iki yüz elli yıllık 'yer altı' tecrübesi ile ortaya çıkan ve Hristiyanlığa yönelik yasak ve katı uygulamalar kaldırıldıktan sonra ülkeye gelen Hristiyan kiliselerine katılmayı reddedip ayrı bir (Hristiyan) mezhep yahut din olarak varlık gösteren bir oluşumdur.¹⁵ Cemaatin yapısı, inanç ve ritüelleri Katolik öğretisinin unsurları yanında başta Budizm olmak üzere Japon topraklarında yaşayan din ve geleneklere ait unsurları da bünyesinde barındıran senkretik bir yapı arz etmektedir. Kakure Kirishitan cemaati karşılaştıkları yeni koşul ve sorun nedeniyle azalan sayılarına rağmen günümüz Japonya'sında da diğer Hristiyan mezhep ve kiliselerinden ayrı bir mezhep yahut din olarak varlığını devam ettirmektedir.

Hristiyan misyonerler Japonya'ya geldiklerinde dili bilmedikleri ve Japon din ve evren anlayışına son derece yabancı bir öğretiyi vaaz ettikleri için Hristiyan öğretisini vaaz ederken birtakım zorluklar yaşamışlardır. Hristiyanlığın temel kavramlarını Japoncaya çevirmekte zorlanmış, Japon kimliğine işlemiş din ve kültür unsurlarının Hristiyanlığı seçen Japonların hayatında varlığını devam ettirmesinin önüne geçememişlerdir. Cizvit misyonerler başlangıçta her şeyi yaratan, her şeye gücü yeten mutlak bir Tanrı anlayışına sahip olmayan Japonlara Hristiyanlığın tanrısını Shingon Budizminin¹⁶ en önemli buddhası olarak kabul edilen Dainichi kavramı ile tanıtmışlardır. Zamanla bu hatadan dönülmüştür fakat benzeri yanlış kavramsallaştırma örnekleri Japon Hristiyanlığının özellikle ilk dönemlerinde sıkça yaşanmıştır.¹⁷ Misyonerlerin Hristiyanlığı Japonlara anlatırken Budist terminolojiyi kullanması bağdaştırıcı nitelikteki Japon zihni için dinlerin senkretizmini mümkün ve elverişli hale getirmiştir.¹⁸ Nitekim Hristiyanlığı seçen Japonlar eski dinleri etrafında şekillenen inanç ve uygulamaları tamamıyla geride bırakmamış, Hristiyanlık inanç ve ritüelleri ile birlikte uygulamaya devam etmişlerdir.¹⁹

Japon Hristiyanlığının gelişimini etkileyen diğer bir husus ise Hristiyan öğretisini anlatacak yetkinlikteki kişi sayısının az olmasıdır. Hristiyan nüfusunun en çok olduğu -üç yüz bin civarı- 1614 yılında dahi Hristiyan misyonerler ile Japon din adamlarının sayısı toplamda yüz elliyi aşmamıştır. Bu yetersizlik nedeniyle idealde yalnızca din adamları tarafından icra edilmesi gereken Katolik sakramentleri Japon misyonuna özgü olarak din adamı olmayan görevliler tarafından da icra

¹⁴ Christal Whelan, "Written and Unwritten Texts of the Kakure Kirishitan", *Japan and Christianity Impacts and Responses*, ed. John Breen ve Mark Williams, (London:Palgrave Macmillan, 1996), 122.

¹⁵ Christal Whelan, "Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima", *Monumenta Nipponica* 47/3 (Autumn, 1992), 369.

¹⁶ Shingon Budizmi yahut Shingon okulu, Kūkai (774-835) tarafından kurulduğu kabul edilen, Heian dönemi ezoterik Budist okuludur. Bk. Elizabeth Tinsley, "Kūkai and The Development of Shingon Buddhism", *Esoteric Buddhism and Tantras in East Asia*, ed.Charles Orzech vd. (Leiden: Brill, 2011), 691.

¹⁷ K Notto R. Thelle, "The Christian encounter with Japanese Buddhism", *Handbook of Christianity in Japan*, ed. Mark R. Mullins (Leiden: Brill, 2003), 229; Miyazaki, "Roman Catholic Mission in Pre-Modern Japan", 6.

¹⁸ Junhyoung Michael Shin, "Avalokitesvara's Manifestation as the Virgin Mary: The Jesuit Adaptation and the Visual Conflation in Japanese Catholicism after 1914", *Church History* 80/1 (March, 2011), 2-3.

¹⁹ Harrington, "The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition", 330.

edilmiştir. *Dōjuku* 同宿 ve *kanbō* 看防 olarak bilinen bu görevliler Zen Budist manastır sisteminde var olan pozisyonlara referansla oluşturulmuştur. Japon Hristiyan cemaatinin içerisinde 1600'lerin başında 260 *dōjuku*, 170 *kanbō* görevlisi bulunduğu bilinmektedir. Bu görevliler evharist, vaftiz, cenaze ritüelleri gibi temel ritüeller ile birlikte çay seremonisi, hasta ziyareti, ulaklık gibi işler de icra etmişlerdir.²⁰

Hristiyan öğretisine dil bariyeri, uzak anlam dünyaları ve yetkin kişi eksikliği nedeniyle derin bir şekilde nüfuz edemeyen Japon Hristiyan cemaati 17. yüzyılda şoğunluğun yasak ve sert politikaları ile birlikte yer altına inmiştir. Bu dönemde Japon Hristiyanlarının sayısının 150 bin civarında olduğu bilinmektedir. İki yüz elli yıl boyunca gizli bir şekilde inançlarını devam ettiren bu cemaatin çoğunluğu yasaklar kalkınca ülkeye tekrardan gelen Hristiyan kiliselerinin öğretilerini kabul ederken; bir grup, yeni gelen Hristiyan kiliselerine katılmayı reddedip kendi inanç ve uygulamalarını devam ettirmiştir.²¹ Kakure Kirishitan cemaatini oluşturan bu grup inançlarını gizleyerek yaşadıkları süre boyunca gerek cemaat içi gerek cemaat dışı koşul ve şartların etkisiyle hem Hristiyanlık öğretisinin hem de Budizm başta olmak üzere Japonya'da var olan din ve geleneklerin unsurlarını barındıran, fakat ne Hristiyanlığa ne de Budizm'e veya diğer Japon geleneklerine baskın bir şekilde ait olmayan senkretik karakterli bir öğreti ve uygulamalar bütünü oluşturmuştur.

Tokugava Şoğunluğunun Hristiyanlığa yönelik yasakları ve nüfusun tamamının bir Budist tapınağına üye olmasını gerektiren Danka sistemi Kakure Kirishitanlarını inançlarını gizlemek durumunda bırakmıştır. Şoğunluk ve şoğunluğun kontrol mekanizması işlevi gören Budist tapınakları, nüfusun tamamının dini hayatını şekillendirmiş ve Budizm bir nevi “zorunlu devlet dini” işlevi görmüştür. Kakure Kirishitanlar da şoğunluğun politikalarının ve danka sisteminin gereği olarak Budist mabedine üye olup Budist ritüelleri icra etmişlerdir. Yukarıda bahsi geçen koşullar nedeniyle Hristiyanlık öğretisine derin bir şekilde nüfuz edemeyen Kakure Kirishitanlar, ayrıca görünürde Budist olup Budist ritüelleri icra etmek zorunda kalınca iki dini gelenek arasında bilinçli veya bilinçsiz geçişkenliklerin ve uyarlamaların meydana gelmesi kaçınılmaz olmuştur.

Yukarıda bahsi geçen koşullar ve Japon kültür ve benliğinin temel unsurlarından olan bağdaştırmacılık senkretik karakterli bir ritüel rutini ortaya çıkarmıştır. Kakure Kirishitan cemaati bir yandan hem Hristiyan olduklarını gizlemek hem de “resmi devlet dininin” gereklerini yerine getirmek için Budist ritüellerini icra etmiş, diğer yandan ise gizlilik içerisinde Hristiyan ritüellerini icra etmeye devam etmiştir. Ayrıca cenaze ritüellerinde olduğu gibi iki dinin ritüellerinin bir arada uygulandığı da olmuştur. Kakure Kirishitan cemaatinin icra ettiği Hristiyan ritüellerin başında vaftiz gelir. Katolik kilisesinin yedi sakramentinden yalnızca vaftiz -evharist hariç diğerleri neredeyse hiç icra edilmemiştir- Kakure cemaatinin ritüel rutininde merkezi bir konuma sahip olmuştur. Kakure Kirishitanlar kurtuluşa ermek için vaftiz olmaları gerektiğine inanmışlardır. Şoğunluğun Hristiyanlık ile ilgili sert politikaları yürürlükteyken dahi gizli bir şekilde bu ritüeli icra etmeyi devam ettirmişlerdir. Bu dönemlerde yetkin din adamları olmadığı için ritüelin icrasını din

²⁰ Peter Nasco, “Secrecy and the Transmission of Tradition Issues in the Study of the “Underground” Christians”, *Japanese Journal of Religious Studies* 20/1 (1993), 3-6.

²¹ Nasco, “Secrecy and the Transmission of Tradition”, 3-4.

adamı olmayan görevliler, *dōjuku* ve *kanbō*, yerine getirmiştir.²² Vaftizi icra edecek olan görevlinin, ritüelinin icrasından önceki bir iki hafta boyunca çalışmamak, cinsel ilişkiden uzak durmak gibi çeşitli perhizler uyguladığı da bilinmektedir.²³

Kakure Kirishitanların ritüel rutininde yer alan diğer Hristiyan ritüelleri; Noel arifesi (*gosan machi*), Noel (*gotanjō*), Paskalya'dan önceki Pazar (*ohana*) ve Paskalyadır (*agari*). Kakureler bu ritüelleri aynı temel biçim üzere icra etmiş ve etmektedirler. Ritüele katılmak isteyenler bölgedeki cemaat liderinin evinde toplanır. Toplantının ve icra edilecek ritüelin amacı belirtildikten sonra Katolik evharist ritüelindeki ekmek şarap ikramına benzer şekilde Tanrı'ya sake ve balık dilimi sunulur. Ardından Tanrı'nın sunu karşılığında isteklerini yerine getireceği inancı ile katılımcılar hep birlikte belirli duaları okurlar. Duadan sonra katılımcılar Tanrı'ya sundukları sake ve yiyecekten oluşan yemeği toplu bir şekilde yerler. Bu yemeğin Tanrı ile insanın birliğini sembolize ettiğine inanılır. Toplantı dua okunarak sonlandırılır.²⁴ Miyazaki'nin Hristiyanlığa referansla "geleneksel ritüeller" olarak adlandırdığı bu ritüellerin başlangıçtaki formları değiştirilmiş ve orijinal anlamları cemaat tarafından anlaşılabilir hale gelmiştir.²⁵

Kakure Kirishitanların icra ettiği başlıca ritüellerden bir diğeri cenaze ritüelleridir. Cenaze ritüelleri bu cemaatin senkretik yapısını yansıtmaları açısından da önemlidir. Tokugava dönemi boyunca Hristiyan cenaze ritüellerinin uygulanması yasak olduğu ve danka sistemi ölen kişinin Budist cenaze ritüelleri ile defnedilmesini zorunlu kıldığı için Kakure Kirishitan cemaati iki geleneğin cenaze ritüellerini de icra ettikleri bir uygulama geliştirmişlerdir. Kakure Kirishitanlar kişi öldüğünde Budist tapınağı haberdar edilmeden önce gizli bir şekilde Hristiyan liturjisinden dualar ve ilahiler okuyup ölünün kimonosunun altına küçük bir hac yerleştirerek kendi cenaze ritüellerini icra ederler. Ardından danka sistemi gereği ölen kişinin bağlı olduğu Budist tapınağından bir keşiş çağrılır ve cenaze Budist uygulamaları ile yakılarak defnedilir.²⁶ Ölen kişiyi hem Hristiyan hem de Budist cenaze ritüelleri ile defnetmeye yönelik ikili cenaze uygulaması, günümüz Kakure Kirishitanları tarafından da uygulanmaya devam etmektedir.²⁷ Ayrıca ölünün ardından belirli gün ve yıllarda icra edilen anma ritüelleri de Hristiyan ve Budist unsurların bir arada bulunduğu bir kompozisyon şeklinde uygulanmış ve uygulanmaya devam etmektedir.²⁸

Kakure Kirishitan cemaatinin icra ettiği Budist ritüeller ise atalar kültü ile ölüm ve sonrasına dair uygulamalar ile dünyevi fayda sağlamak amacıyla icra edilen ritüellerdir. Japonların çoğunluğu gibi Kakure Kirishitan cemaati de ölüm ve sonrası ile ilgili uygulamaları Budizm ile bağdaştırmıştır. Yukarıda da bahsedildiği üzere Budist unsur ve pratikleri de içeren cenaze ve anma

²² Nasco, "Secrecy and the Transmission of Tradition", 7, 17.

²³ Harrington, "The Kkaure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition", 327.

²⁴ Miyazaki Kentarō, "Hidden Christians in Contemporary Nagasaki", Translated by Brian Burke-Gaffney, *Crossroads: A Journal of Nagasaki History and Culture* 1 (1993), 35-47; Miyazaki, "The Kakure Kirishitan Tradition", *Handbook of Christianity in Japan*, ed. Mark R. Mullins (Leiden: Brill, 2003), 24.

²⁵ Miyazaki, "The Kakure Kirishitan Tradition", 27.

²⁶ Harrington, "The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan's Religious Tradition", 328; Miyazaki, "The Kakure Kirishitan Tradition", 21.

²⁷ Miyazaki, "The Kakure Kirishitan Tradition", 26; Stephen Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan A Study of Their Development, Beliefs and Rituals to the Present Day* (Surrey:Japan Library, 1998), 194.

²⁸ Harrington, "The Kakure Kirishitan and Their Place in Japanese Religious Tradition", 328-329.

ritüelleri Kakure Kirishitanların temel uygulamalarındandır. Bunun yanında atalar kültü ile ilgili inanış ve uygulamaların da Kakure Kirishitan cemaatinde derin bir karşılığı bulunmaktadır. Atalar kültürünün cemaatteki konumu öylesine önemlidir ki; Kakure Kirishitan cemaatinin tanrısının İsa Mesih veya Teslis değil, ata ruhları olduğunu söylemek dahi mümkündür. Özellikle inançları uğruna işkence çekerek ölmüş “şehit” atalar cemaat açısından yüce bir konuma sahiptir.²⁹ Atalar kültü cemaati bir arada tutan dokunulmazlardandır. Ailenin en büyük oğlu atalar kültü ile ilgili tüm uygulamaları devam ettirmekle sorumludur.³⁰

Kakure Krishitanların uygulamalarında dikkat çeken bir diğer unsur dünyevi fayda sağlamaya yapılan vurgudur. Bu amaçla icra edilen ritüeller özünde Budizm’e has ritüeller olmamakla birlikte Japonya’daki tarihi seyri içerisinde Budizm çatısı altına alınmıştır.³¹ Kakure Kirishitanlar da Japon Budistleri gibi dünyevi faydalar elde etmek amacıyla bu ritüelleri icra etmişlerdir. Bu ritüeller; bereketli hasat, rüzgar gibi zarar verici doğal olaylardan korunma amacıyla icra edilen tarımsal ritüeller ile doğum, bir isteğin gerçekleşmesi, evleri kutsamak, kötülüklerden arındırmak gibi ritüellerdir.³² Hristiyanlık bu dünyada elde edilecek faydalardan ziyade ölümden sonrasını konu edinen bir din iken, Kakure Kirishitanların duaları felaketlerden korunma, başarılı olma, bereketli hasat ve balık, ev ve ailenin sağlığı ve güvenliği gibi dünyevi kazanımlara yoğunlaşmıştır. Günümüzde de dünyevi fayda sağlamak amacıyla icra edilen ritüeller Kakure Kirishitanların ritüel rutininin bir bölümünü oluşturmaya devam etmektedir.³³

Kakure Kirishitan cemaatinin senkretik yapısının yansımalarını ritüel objelerinde gözlemlemek de mümkündür. Kakure Kirishitanların Budist geleneğine ait objelere Hristiyan semboller ekleyerek Budist objeleri Hristiyan objelere dönüştürdükleri bilinmektedir. Budist Kannon heykeline küçük bir haç ilâştirerek oluşturulan Maria-Kannon heykelleri bu durumun en güzel örneklerindedir. Bu yöntemle Japon Budist geleneğinin en önemli Buddhalarından biri, Hristiyan kimlik kazanmış ve Kakure Hristiyanların inanç ve uygulamalarının merkezinde bulunan Meryem’i temsil eder hale gelmiştir.³⁴ Meryem’in Kannon ile özdeşleştirilmesi Hristiyanlığa yönelik yasaklardan çok önceleri başlamış durumdadır.³⁵ İsa’nın Amida Buddha heykelleri ile temsil edilmesi de aynı şekilde Kakure Kirishitan cemaatinin senkretizm eğilimi bağlamında ele alınmalıdır.³⁶ Bu tür bir kullanımın ortaya çıkmasında içinde bulunulan koşulların etkisinin bulunduğunu söylemek yanlış olmamakla birlikte Japon bağdaştırıcılığı olmaksızın bu tür bir senkretizmin mümkün olduğunu düşünmek de doğru değildir.

Kakure Kirishitan cemaatinin inançları da icra ettikleri ritüeller gibi senkretik bir yapı arz etmektedir. İnançın merkezinde İsa değil, Şinto tanrıları, Budist ilahi varlıkları ile Hristiyan kişilikleri bulunur. Kakure

²⁹ Miyazaki, “Hidden Christians in Contemporary Nagasaki”, 35-47.

³⁰ Whelan, “Written and Unwritten Texts of the Kakure Kirishitan”, 124.

³¹ Merve Susuz Aygöl, *Orta Çağ Sōtō Zen Budizminde Manastır Hayatı ve Dindarlık* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021), 118.

³² Miyazaki, “The Kakure Kirishitan Tradition”, 27.

³³ Miyazaki, “Hidden Christians in Contemporary Nagasaki”, 35-47.

³⁴ Whelan, “Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima”, 371; Shin, “Avalokitesvara’s Manifestation as the Virgin Mary”, 17-18.

³⁵ Shin, “Avalokitesvara’s Manifestation as the Virgin Mary”, 12.

³⁶ Shin, “Avalokitesvara’s Manifestation as the Virgin Mary”, 28.

Kirishitan cemaati İsa'yı çarmıha gerildikten sonra Şinto geleneğinde ataların tanrılaştırılmasına benzer şekilde tanrılaşmış bir varlık olarak kabul eder, fakat İsa inancın merkezinde bulunmaz.³⁷ Bu cemaatte tapımın odağında Baba, İsa ve Meryem'den belli bir ruhun girmiş olduğu cansız nesnelere uzanan ve *kamisama* olarak isimlendirilen geniş bir panteon vardır. Kamisamalara Şinto tanrıları gibi değer verilir, tapınılır ve dualar edilir. Dahası Kakure Kirishitanlar arasında bu varlıklara usullere uygun şekilde hürmet gösterilmediğinde kişiye zarar verecekleri inancı da hakimdir. Kakure inancının diğer bir özelliği de yukarıda da değinildiği üzere diğer dünyadan ziyade bu dünyaya yapmış olduğu vurgudur.³⁸ Özetle, Kakure Kirishitanların inancının politeist, senkretik ve dünyevi karakterli olduğunu belirtmek gerekir.

Kakure Kirishitan cemaati senkretik yapılarıyla günümüz Japonya'sında da var olmaya devam etmektedir. Sayıları gitgide azalmakla birlikte, bugün Japonya'nın güneyindeki adalarda, temelde üç bölgede; Ikitsuki-Hirado, Sotomo, Goto, yaklaşık bin civarı Kakure Kirishitan'ın bulunduğu bilinmektedir.³⁹ Günümüz Kakure Kirishitan cemaatinin yeni nesilleri büyük kentlere göç ederek gelenek ile bağlantılarını koparmakta, ritüellere ve festivallere katılmamaktadır.⁴⁰ Temel ritüelleri icra edecek yetkin kişi eksikliğinden cemaatin ritüel rutini devamlılığını koruyamamakta ve cemaatler dağılmaktadır. Cemaatlerin yok olmasını önlemek için ritüellerin sayısını azaltmak, uygulamaları basitleştirmek, kadınları da görevli atamak gibi birtakım yenilikler yapılsa da bu yeniliklerin belirgin bir etkisinin olduğu söylenemez. Cemaatlerin dağılması Kakure Kirishitanların başka bir dine geçmesi ile ilgili değildir, çünkü halihazırda danka sisteminin devamlılığı niteliğinde Kakure Kirishitanlar hem Budizmi hem Şintoizmi benimsemiş durumdadır.⁴¹

2. "Budist Kitab-ı Mukaddes"; Senkretik Bir Metin Olarak *Tenchi Hajimari no Koto*

Kakure Kirishitan cemaatinin kutsal metin literatürü dua kitapları, ritüel takvimi, ritüellerin nasıl icra edileceğini anlatan metinler gibi çeşitli türleri içerir. Bu literatürün en önemli metni ise zaman zaman "Kakure Kitabı Mukaddesi" olarak da referansta bulunulan *Tenchi Hajimari no Koto* (Göğün ve Dünyanın Yarattığı Üzerine) adlı metindir.⁴² Metin toplamda on altı bin karakter içeren on beş bölümden oluşmaktadır. Cemaatin iki buçuk asır boyunca inançlarını gizli bir şekilde devam ettirmelerine atıfla Kakure Kirishitanların gizli Kitabı Mukaddesi olarak da bilinir. 19. yüzyıla değin sözlü olarak aktarıldığı, ancak 1820'lerde kâğıda döküldüğü kabul edilmektedir. Tenchi'nin⁴³ önemi cemaatin nesilden nesile aktarılan inanç, ritüel ve geleneğinin yazılı olduğu özgün bir içeriğe sahip olmasından gelmektedir.⁴⁴

³⁷ Whelan, "Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima", 280.

³⁸ Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan*, 212-215.

³⁹ Miyazaki, "The Kakure Kirishitan Tradition", 22.

⁴⁰ Whelan, "Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima", 122.

⁴¹ Miyazaki, "Hidden Christians in Contemporary Nagasaki." 32-47.

⁴² Whelan, "Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima", 126

⁴³ Tenchi ile ilgili diğer bir ilginç nokta içinde Türklerin adının geçiyor olmasıdır. Doğumu üzerine doğudan yıldız bilimcilerin Beytlehem'e gelip İsa'ya tapınmalarına dair Matta İncili'ndeki anlatı Tenchi'de Türkiye, Meksika ve Fransa'dan gelen kralların İsa'ya tapınması anlatısına dönüşmüştür. Bk. *The Beginning Heaven and Earth*, 51, 63; *Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur, İncil* (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi-Yeni Yaşam Yayınları, 2013) Mat.2:1-12.

⁴⁴ Stephen Turnbull, "Acculturation among the Kakure Kirishitan: Some Conclusions from the *Tenchi Hajimari no Koto*", *Japan and Christianity Impacts and Responses*, ed. John Breen ve Mark Williams, (London:Palgrave Macmillan, 1996), 63.

Tenchi, Kitab-ı Mukaddes anlatıları ile Japon din ve geleneklerine ait unsurların bağdaştırılması ile oluşan senkretik bir metindir.⁴⁵ Tenchi'nin hem Hristiyan hem de başta Budist olmak üzere Japon dini geleneklerine dair unsurları barındıran bu senkretik yapısının nasıl ortaya çıktığı ve hangi geleneği temsil ettiği noktasında ise farklı yorumlar bulunmaktadır. Bir yandan Tenchi'nin senkretik karakteri Kakure cemaatinin çeşitli yasak ve ceza politikaları nedeniyle iki buçuk asır boyunca inançlarını gizlemek durumunda kalmasına dayandırılmaktadır.⁴⁶ Dolayısıyla metinde yer alan Budist unsurlar şoğunluğun danka sistemi ile zorunlu kıldığı uygulamaların etkisiyle "isteksiz ve gönülsüz" bir şekilde metne dahil edilmiştir. Diğer yandan ise Cizvit misyonerlerin başlangıçtan itibaren Japonların din ve geleneklerini dışlamayan bilakis kendi misyon hareketini muhataplara anlaşılır kılmak için bu din ve geleneklerin unsurlarını kullanmaları da senkretik özellikli bir cemaat ve metin oluşumunun kaynağı olarak kabul edilmektedir.⁴⁷ Nitekim Tenchi'nin yazıya geçirilmesi 19. yüzyılı bulsa da ortaya çıkışının şoğunluğun katı politikaları öncesine denk düştüğü bilinmektedir.⁴⁸ Bu durumda metindeki Budist unsurların daha "bilinçli ve gönüllü" bir şekilde metne dahil edildiği söylenebilir.

Tenchi'nin senkretik karakterini Kakure Kirishitan cemaatinin deneyimlediği zor şartlara yahut ilk misyonerlerin muhataplarına yönelik yaklaşımlarına bağlamaktan ziyade Japon kimlik ve kültüründe var olan bağdaştırmacılık eğilimine dayandırmak gerekir. Japon din anlayışı dönüştürücü bir karaktere sahiptir.⁴⁹ Bu bağdaştırmacı ve dönüştürücü karakter Japonya'ya gelen yabancı dinleri kendi rengine boyamıştır. Budizm, Konfüçyanizm, Taoizm ve son olarak Hristiyanlık bu senkretik dini iklim içerisinde diğer dini geleneklerden aldıkları unsurlarla dönüşerek yeni bir gelenek olarak var olmuşlardır.⁵⁰ Kakure Kirishitan cemaati de bu cemaatin kutsal metni Tenchi de bu bağdaştırmacı ve dönüştürücü kimlik ile senkretik dini iklim ortamında oluşmuştur. Nitekim Kakure Kirishitan cemaatinin zor şartlara uyum sağlayıp varlıklarını devam ettirmesi de, ilk misyonerlerin muhataplarına hitap ederken Japon din ve geleneklerinden unsur ve kavramları kullanmaları da bu bağdaştırmacılık eğilimi ve senkretik din yapısı sayesinde gerçekleşmiştir.⁵¹

Senkretik bir metin olan Tenchi'nin içeriğinin temel unsurları Hristiyan geleneğinden gelmektedir. Metin adından da anlaşılacağı üzere dünya ve evrenin yaratılışına dair anlatı ile başlar. Ardından Tanrı'nın (metinde Deusu olarak geçer) insanı (Adan ve Ewa) yaratışı, şeytanın (Jusuheru) insanı aldatması, insanın yeryüzüne inişine dair Hristiyan anlatıyı ana hatlarıyla takip ederek ilerler. Nuh (Pappa Maruji) ve tufan anlatısına değindikten sonra Hristiyan Kutsal Kitabının aradaki bölümleri atlanarak Meryem (Maruya) ve İsa'nın (Jusukiri, Kutsal Kişi, Efendi) hayatına geçiş yapılır. Metin İsa'nın iki kişi ile birlikte çarmıha gerilmesi, taş bir mezara gömülmesi, ölümden dirilmesi ve dünyanın yok oluşu ile de sonlanır.⁵²

⁴⁵ Whelan, "Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima", 126.

⁴⁶ Miyazaki, "The Kakure Kirishitan Tradition", 38-39.

⁴⁷ Stephen Turnbull, *Acculturation among the Kakure Kirishitan*, 67-68,71-72.

⁴⁸ Shin, "Avalokitesvara's Manifestation as the Virgin Mary", 35.

⁴⁹ Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan*, 210.

⁵⁰ Ikuo Higashibaba, *Christianity in Early Modern Japan: Kirishitan Belief and Practice* (Leiden:Brill, 2001), xxiiiv, xxx.

⁵¹ Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan*, 210-213.

⁵² *The Beginning Heaven and Earth: The Sacred Book of Japan's Hidden Christians*, çev. Christal Whelan (Honolulu: University of Hawaii Press, 1996).

Tenchi'nin içeriğinde etkin olan ikinci gelenek ise Budizm'dir. Metin Buddha, aydınlanma, manastır hayatı gibi Budist geleneğinin temel unsurlarına yer vermektedir. Daha dikkat çekici olan ise yukarıda bahsi geçen Hristiyan unsurların Budist geleneğin rengine boyanması ile geçirdikleri dönüşümdür. Metinde bulunan temel Hristiyan anlatıları ve doktrinleri dahi Budist geleneğin etkisiyle yeni bir şekle bürünmüştür. Bu açıdan Tenchi'deki Hristiyanlık anlatısının Hristiyan geleneğe ait bir anlatı olmaktan çıktığını söylemek dahi mümkündür.⁵³ Budist geleneğinin metnin içeriğindeki bu derin etkisi nedeniyle Tenchi aynı zamanda Budist kitabı mukaddesi olarak da kabul edilebilir.

2.1. Tanrı Anlayışı

Tenchi'nin içeriğindeki temel Hristiyan doktrinlerinin Budist geleneğin etkisi ile uğradığı dönüşüm dört ana başlık altında incelenebilir. Bu bağlamda ilk olarak Tenchi'deki Tanrı anlayışının üzerinde durmak gerekir. Metin tüm evreni, varlıkları, insanı yaratan ve yarattıkları üzerinde kontrol sahibi olan ilk bakışta Hristiyan Tanrı anlayışı ile aynı doğrultuda bir Tanrı portresi çizer. Fakat metinde Deusu olarak isimlendirilen bu Tanrı aynı zamanda Buddha ile özdeş bir Tanrı olarak kabul edilir. İsa metin içerisinde verdiği çok az sayıdaki vaazlardan birinde Buddha'nın Deusu ile aynı varlık olduğunu, Buddha'nın her şeye kadir olduğunu ve insanoğluna gelecek dünyada kurtuluşu bahşedeceğini belirtir. Yine aynı vaazında yeryüzünü ve gökyüzünü yaratan Buddha'nın insanı da yarattığını ve ona kendi nefesinden üfleğini söyler.⁵⁴

Tenchi'nin Tanrısı Deusu aynı zamanda kadiri mutlak Tanrı özelliklerini zaman zaman kaybetmiş, kendisi gibi başka varlıkların da bulunduğu bir tür tanrılar panteonunun üyesi görünümündedir. İnsanoğlunun kurtuluşu için ne yapılması gerektiğini bilemez. Bir meleğe (anjo) 'ne yapabilirim? Onlara nasıl yardım edebilirim?' diye sorar. Meleğin bedenini ikiye bölmesinin insanoğlunun kurtuluşunun en garanti yolu olacağını söylemesi üzerine bedenini ikiye bölerek tanrısal oğul İsa'yı (Hiiriyo-sama) meydana getirir.⁵⁵ Meryem Deusu'nun yanına gökyüzüne çıktığında Deusu şaşırır ve kendisine oraya nasıl geldiğini sorar.⁵⁶ Başka bir pasajda Deusu, Adan ve Ewa'nın Jusuhu'ya tapınmalarını pek önemsemez görünür. Nitekim Adan ile Ewa'nın cennetten çıkarılmalarının nedeni de Jusuhu'ya tapmaları değil Deusu'nun emrine uymayıp meyveden yemiş olmalarıdır.⁵⁷ Deusu tek ve kadiri mutlak bir Tanrı değil gücünü paylaşan bir tanrı görünümündedir. Jusuhu'nun Adan ile Ewa'yı kandırması ve insanoğlunun yeryüzüne inmesinin ardından Deusu ceza olarak Jusuhu'yu "gök gürültüsünün Tanrısı" yapar.⁵⁸ Metin tanrısal özellikler elde eden birçok şahıstan da bahseder.⁵⁹

Tenchi'deki Tanrı portresinin diğer bir özelliği ise Tanrı'nın oldukça insani özelliklere sahip bir varlık gibi resmediliyor oluşudur. Öncelikle Deusu bir bedene sahiptir ve bu beden Kakure

⁵³ Stephen Turnbull, "Mass or Maturi?: The Oyashiki-Sama Ceremony on Ikitsuki ", *Monumenta Nipponica* 50/2 (Summer, 1995), 187; Nasco, "Secrecy and the Transmission of Tradition", 18.

⁵⁴ *The Beginning Heaven and Earth*, 55.

⁵⁵ *The Beginning Heaven and Earth*, 45.

⁵⁶ *The Beginning Heaven and Earth*, 48.

⁵⁷ *The Beginning Heaven and Earth*, 40-41.

⁵⁸ *The Beginning Heaven and Earth*, 40-41.

⁵⁹ *The Beginning Heaven and Earth*, 63.

Kirishitanlarda teslisin diğer unsurları olan İsa ve Meryem'in oluşması için parçalara ayrılır.⁶⁰ Deusu ayrıca uzaklaşır, birden ortaya çıkar, düşünür, görüş alışverişi yapar, yüz yüze konuşur, ağaç yakmak için yeryüzüne iner.⁶¹ Bahsi geçen bu iki özellik de, kadiri mutlak tek Tanrı'dan ziyade belirli ilahi özelliklere sahip tanrılar ve Tanrı(lar)nın insani özelliklere sahip olması, Budist geleneğinin tanrısal varlıklara dair anlayışının yansımalarının izlerini taşımaktadır. Her ne kadar Buddha öğretisinde belirgin bir Tanrı anlayışına yer vermemiş olsa da Japon Budizm'inde yaygın olan Mahayana ekolüne ait Budist sutraları çok çeşitli tanrılardan, tanrısal varlıklardan, koruyucu ruhlardan, kısacası çok katmanlı bir tanrısal varlıklar panteonundan bahseder.⁶² Aynı şekilde Japon Budist geleneğinin önemli isimlerine ait metinlerde de bu geniş panteonun varlıklarına sıkça referanslarda bulunulur.⁶³ Bu geniş panteonun üyeleri sıklıkla insani özelliklere sahip varlıklar olarak betimlenir.

2.2. İsa Portresi

Tenchi'nin içeriğindeki temel Hristiyan doktrinlerinin Budist geleneğin etkisi ile uğradığı dönüşümün izlerinin izlenebileceği ikinci başlık İsa portresidir. İsa Hristiyanlıktan farklı olarak Kakure Kirishitan inancının merkezinde bulunmamaktadır.⁶⁴ Hristiyan inancının temelini oluşturan İsa ile ilgili doktrinler Kakure Kirishitanlar tarafından anlaşılmamış ve inanç bu doktrinler etrafında şekillenmemiştir.⁶⁵ Tenchi'deki İsa portresi de Kakure Kirishitan inancında İsa'nın sahip olduğu bu ikincil konuma işaret etmektedir. Metin, İsa'nın hayat hikayesine yer vermekle birlikte İsa ana figür olmaktan ziyade Meryem ile benzer hatta Meryem'e göre ikincil konumdadır. Dahası İsa'nın çocukların ölümüne sebebiyet verdiği için bir tür suçlu olduğunu ve bunun cezası olarak ölüme gittiğini belirtir.⁶⁶

Metnin çizdiği İsa portresindeki Budist unsurlar ise İsa'nın hayat hikayesinin ilk dönemlerinden itibaren görünür olmaya başlar. Tenchi de Hristiyan geleneği ile aynı şekilde İsa'nın babasız olarak dünyaya geldiğini belirtir. Fakat Tenchi'ye göre Meryem gökten gelen bir kelebeğin ağzına girmesi suretiyle hamile kalır. Kelebeğin Hristiyan geleneğinde dirilişi, ölümsüzlüğü sembolize etmesinin yanında Budist geleneğinde de Buddha'nın sembolü olarak kabul edilmesi bu noktada dikkate değerdir.⁶⁷ Ardından İsa henüz elli günlük bir bebek iken keşiş/din adamı olarak atanır ve on iki

⁶⁰ *The Beginning Heaven and Earth*, 45, 63.

⁶¹ *The Beginning Heaven and Earth*, 39, 40, 42,43, 45, 59.

⁶² *The Lotus Sutra*, çev. Burton Watson (New York: Columbia University Press, 1993), 4,5,6, 182; *The Vimalakirti Sutra*, çev. John McRae (USA: Numata Center of Buddhist Translation and Research, 2004), 69-72, 79, 82, 90, 101, 119, 128, 152, 168 ; *The Brahmā's Net Sutra*, çev. Charles Muller ve Kenneth K. Tanaka (USA: BDK America, 2017), 5-6, 36, 40, 74 vd.

⁶³ Keizan, *Zen Master Keizan's Monastic Regulations*, çev. Ichimura Shohei, (U.S.A.:North American Institute of Zen and Buddhist Studies, 1994), 74, 82-83, 86, 94-96, 99-102, 166-167, 195, 281-284; Dōgen, *Dōgen's Pure Standarts for the Zen Community A Translation of the Eihei Shingi*, çev. Taigen Daniel Leighton ve Shohaku Okumura (New York: State University of New York Press, 1996), 36, 48; Eisai, "A Treatise on Letting Zen Flourish", çev. Gishin Tokiwa, *Zen Texts* (USA: Numata Center for Buddhist Translation and Research, 2005), 105, 118, 156, 172, 182 vd.

⁶⁴ Turnbull, *The Kakure Kirishitan of Japan*, 222, 225; Kentarō, "Hidden Christians in contemporary Nagasaki", 35-47.

⁶⁵ Harrington, "The Kakure Kirishitan and Their Place in Japanese Religious Tradition", 330.

⁶⁶ *The Beginning Heaven and Earth*, 56-58.

⁶⁷ *The Beginning Heaven and Earth*, 46-48, 50, 91.

yaşına kadar dini eğitim almak için ormandaki küçük bir mabette yaşar.⁶⁸ On iki yaşında iken Budist kutsal metinleri üzerinde bilgi sahibi olan Budist bir üstattan ders almaya gider. Üstat ile arasında geçen diyalog sonrasında Buddha ile Deusu'nun evreni ve içindekileri yaratan aynı varlık olduklarını belirtir ve üstat ile beraberindeki öğrencileri vaftiz olarak İsa'nın cemaatine katılırlar.⁶⁹

Tenchi'deki İsa portresinin Budist geleneğinin izlerini taşıdığı bir diğer nokta İsa'nın dünyanın kurtuluşu için dünyevi olanlardan el etek çekip katı egzersizler icra etmesidir. Metin, Kral Yoritetsu'nun (Herod) İsa'yı yakalayıp öldürmek için binlerce çocuğu katlettiğinden, İsa'nın da bunun üzerine dünyanın kurtuluşu için ormana çekilip katı bir inziva hayatı yaşadığından bahseder. Deusu'nun bu katliamdan dolayı İsa'nın işkence çekip ölmesi gerektiğini belirtmesi üzerine ise İsa ormandaki inziva hayatını sonlandırıp Roma'daki mabede döner.⁷⁰ Tenchi'de Budist geleneğin etkisi ile dönüşüme uğramış İsa portresinin izleri Kakure Kirishitan inancında İsa'nın zaman zaman Buddha ile özdeşleştirilmesinde zaman zaman da Kakure inancında önemli bir konuma sahip atalardan veya şehitlerden biri gibi kabul edilmesinde de görülmektedir.⁷¹

2.3. Meryem Portresi

Tenchi'nin içeriğindeki temel Hristiyan doktrinlerinin Budist geleneğin etkisi ile uğradığı dönüşümün izlenebileceği üçüncü başlık ise Meryem portresidir. Meryem Kakure Kirishitan inancının merkezi figürüdür. Kakure Kirishitanların inancının odak noktası yargılayan korkutucu Baba Tanrı figüründen bağışlayıcı ve merhametli anne Meryem figürüne kaymıştır.⁷² Tenchi de Meryem'e önemli bir konum atfeder. Öncelikle Tenchi'de Meryem "aracı kutsal ana" olarak teslisin üç unsurundan birisi olarak kabul edilir. Tanrı Deusu ile yüz yüze konuşur, ondan isteklerde bulunur.⁷³ Meryem'in de İsa gibi Baba'nın yanına, göğe yükseldiği belirtilir.⁷⁴

Tenchi'nin Meryem profilindeki temel Budist unsurlar dünyevi olandan arilik ve merhamet teması etrafında şekillenmiştir. Meryem kurtuluşa erme arzusu ile dünyevi olandan el etek çekip bekaret yemini eder.⁷⁵ Bekar olarak İsa'yı doğurur ve bekar olarak Tanrı'nın yanına yükselir.⁷⁶ Meryem ayrıca merhamet timsalidir; sürekli oğlu İsa'yı koruyup kollama gayreti içerisinde.⁷⁷ İsa ölünce feryat figan eder ve gözyaşı dinmez.⁷⁸ Meryem'in merhameti o derece yücedir ki, göğe yükseldikten sonra Deusu'ya kendisi ile zorla evlenmek isteyen kralın kurtarılması ve kendisinin eşi olarak kabul edilmesi için yalvarır.⁷⁹ Meryem bu yüce merhameti nedeniyle Kakure Kirishitanlar

⁶⁸ *The Beginning Heaven and Earth*, 53-54.

⁶⁹ *The Beginning Heaven and Earth*, 54-56.

⁷⁰ *The Beginning Heaven and Earth*, 56-57.

⁷¹ Shin, "Avalokitesvara's Manifestation as the Virgin Mary", 28; Kentarō, "Hidden Christians in contemporary Nagasaki" 35-47; Kentarō, "The Kakure Kirishitan Tradition", 21-22.

⁷² Shin, "Avalokitesvara's Manifestation as the Virgin Mary", 17-18.

⁷³ *The Beginning Heaven and Earth*, 48, 63.

⁷⁴ *The Beginning Heaven and Earth*, 62-63.

⁷⁵ *The Beginning Heaven and Earth*, 47.

⁷⁶ *The Beginning Heaven and Earth*, 48, 62-63.

⁷⁷ *The Beginning Heaven and Earth*, 52-54.

⁷⁸ *The Beginning Heaven and Earth*, 62.

⁷⁹ *The Beginning Heaven and Earth*, 63.

tarafından Avalokitesvara Kannon ile özdeşleştirilmiştir. Meryem'i temsil eden Kannon heykelleri Kakure Kirishitanların ritüellerinin konusu haline gelmiş ve azami derecede hürmet görmüştür. Böylece Maria-Kannon olarak bilinen bir kavram ve olgu oluşmuş, Kakure inancının ve uygulamalarının merkezine yerleşmiştir.⁸⁰

2.4. Alem-Varlık ve Kurtuluş Anlayışı

Tenchi'nin içeriğindeki temel Hristiyan doktrinlerinin Budist geleneğin etkisi ile uğradığı dönüşümün izlenebileceği dördüncü ve son başlık ise alem-varlık ve kurtuluş anlayışıdır. Tenchi'deki alem-varlık anlayışı Budist alem-varlık anlayışına benzer şekilde çok katmanlıdır ve bu alem ve varlık katmanları arasında geçişkenlik vardır. Alem yeryüzü, yeraltı ve çok katmanlı göklerden oluşur.⁸¹ Bir dünya değil birçok dünya vardır; insanlar dünyası bu dünyalardan yalnızca biridir.⁸² Ayrıca metin Budist isimleriyle cennet (*gokuraku*), cehennem (*naraku*) ve araftan (*meido*) da bahseder.⁸³ Bu çok katmanlı alemde çeşitli varlık katmanları bulunur; insanlar, hayvanlar, tanrılar, *tengular*,⁸⁴ melekler ve şeytanlar. Dahası reenkarnasyon ve karma öğretisi ile ilişkili Budist varlık anlayışında olduğu gibi bu varlık katmanları arasında geçişkenlik vardır. Varlıklar farklı bir varlık formuna geçebilir; insanlar hayvana ve tanrıya, şeytanlar tanrıya ve tenguya, tanrılar ise insana dönüşebilir.⁸⁵

Tenchi'deki kurtuluş anlayışında da Budist geleneğinin derin yansımaları bulunur. Metin öncelikle insanın kurtuluşunun Budist kurtuluş anlayışında olduğu gibi olumsuzlanan dünyadan uzaklaşmak, dünyadan el etek çekmek ile mümkün olduğu kabulüne sahiptir. Metnin iki önemli figürü, Meryem ve İsa, Budist keşiş profiline yakın bir profil olarak betimlenir. Hem Meryem hem İsa bir tür asketik hayat yaşar. Meryem bekar kalarak asketik bir hayat yaşarsa kurtuluşa ereceğine dair ilahi vahyi mutlulukla kabul eder. Kurtuluşa ermek için bekar kalıp evlenmeyeceğine dair yemin eder.⁸⁶ İsa ise henüz elli günlük bir bebekken keşiş/din adamı olup gözlerden irak ormanda küçük bir mabette yaşamaya başlar.⁸⁷ Başka bir pasajda İsa'nın, Budist gelenekte insanların kurtuluşu için kendi kurtuluşunu erteleyen bodhisattva⁸⁸ gibi, dünyanın kurtuluşu için bir ormana

⁸⁰ Kentaro, "The Kakure Kirishitan Tradition", 21-22, 27-28; Nasco, "Secrecy and the Transmission of Tradition", 13; Whelan, "Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima", 371; Shin, "Avalokitesvara's Manifestation as the Virgin Mary", 11-17.

⁸¹ *The Beginning Heaven and Earth*, 39, 42, 43, 46, 66.

⁸² *The Beginning Heaven and Earth*, 44, 45, 56, 65.

⁸³ *The Beginning Heaven and Earth*, 30, 39, 67.

⁸⁴ Tengu Japon folkloründe yarı insan yarı kuş şeklinde betimlenen fantastik bir varlıktır. Tengular dağlarla ilişkilendirilir, orman ve ağaçların koruyucuları olarak kabul edilir. Bk.. "Tengu", *The Illustrated Encyclopedia of Zen Buddhism*, ed.Helen J. Baroni (New York: The Rosen Publishing Group, 2002), 340-341.

⁸⁵ *The Beginning Heaven and Earth*, 41, 42, 43.

⁸⁶ *The Beginning Heaven and Earth*, 45-46.

⁸⁷ *The Beginning Heaven and Earth*, 53.

⁸⁸ Bodhisattva terim olarak Buddha yolunda aydınlanma arayışındaki kişi yahut doğası aydınlanma olan kişi anlamına gelir. Mahayana geleneğinde hikmet ve merhamet yoluyla mutlak bir aydınlanma hali yaşayarak buddha olmak isteyen ideal kişi olarak kabul edilir. Mahayana'ya göre bodhisattva kendisi yanında tüm varlıkların faydasını gözetir ve aydınlanmaya ulaşmalarını gaye edinir. Avalokitesvara, ve Maitreya Doğu Asya'nın en bilinen

çekilip katı egzersizler/perhizler icra ettiği belirtilir.⁸⁹ Ayrıca metinde vaftiz olanların öldükten sonra buddha olacağı yazılıdır. Dahası metne göre vaftiz olanlar, Japon Budist okullarından Arı Ülke okulunun Amida Buddha⁹⁰ merkezli kurtuluş anlayışına benzer şekilde öldükten sonra cennette Deusu'ya eşlik edecektir.⁹¹ Son olarak Tenchi'de hayvanların da kurtuluşa erme gibi bir isteklerinin olması, reenkarnasyon anlayışı göz önüne alındığında Budist geleneğin yansımaları olarak ele alınmalıdır.⁹²

Tenchi'deki Budist geleneğin etkisinin yansımaları Tanrı anlayışı, İsa portresi, Meryem portresi ile alem ve kurtuluş anlayışı gibi temel Hristiyan doktrinlerine ek olarak bazı küçük pratiklerde ve metinde kullanılan anlatım unsurlarında da izlenebilir. Metinde geçen tapınağa kıyafet bağışında bulunma,⁹³ bazı günler et yenmesinin yasak olması,⁹⁴ avuç içlerini birleştirerek dua etme⁹⁵ gibi uygulamalar Budist gelenekte yaygın olarak icra edilen uygulamalardır. Ayrıca metindeki bazı anlatımlar da Budist Mahayana sutralarından unsurlar barındırmaktadır. Meryem'in bir tür çiçek arabası yahut çiçek vagonu ile göğe yükselmesi;⁹⁶ hırs, aç gözlülük, bencillik gibi davranışlardan varlıklar olarak bahsetmek⁹⁷ ve tanrının fiziksel bir varlık gibi gökte görünmesi⁹⁸ gibi anlatımlar Mahayana sutralarının anlatım biçimini çağrıştırmaktadır.⁹⁹

Sonuç

Kakure Kirishitan cemaati Japonya'nın tarihinde eşine az rastlanan "yer altına inmiş", gizlenen cemaat örneklerinden biridir. Cemaat dönemin siyasi otoritesi olan şogunluğun Hristiyanlığa yönelik sert ve şiddete varan politikaları nedeniyle iki buçuk asır boyunca kendini gizleyerek varlığını devam ettirmiştir. Cemaatin baskı ve yasak politikalarına rağmen varlığını bu kadar uzun süre boyunca devam ettirebilmiş olması temelde Japon kimliğinin ve kültürünün başat özelliklerinden biri olan yeni olanı kendine uyarlama eğilimi sayesinde olmuştur. Kakure Kirishitan cemaati, yeni olan din Hristiyanlık ile Japon din ve geleneklerini harmanlayarak senkretik bir yapı oluşturmuş ve böylece zor koşullara rağmen varlığını devam ettirmiştir. Cemaatin bu senkretik yapısı inançlarında, ritüel rutininde ve ritüel objelerinde belirgindir. Tanrı, İsa ve Meryem'den

bodhisattvalarındandır. Bk. Leslie S. Kawamura, "Bodhisattva(s)", *Encyclopedia of Buddhism*, ed. Robert E. Buswell (USA:Macmillan Reference, 2004), 1/58-60.

⁸⁹ *The Beginning Heaven and Earth*, 57.

⁹⁰ Amida-butsu yahut Amitabha-buddha olarak da adlandırılan Amida Buddha Arı Ülke Budist okulunun inanç ve uygulamalarının merkezinde bulunur. Bu Budist okulunda Amida Buddha'nın ismini içtenlikle zikredenlerin, *nenbutsu* pratiği, bir tür cennet olan Arı Ülke'ye doğacakları inancı hakimdir. Bk. *Japanese-English Buddhist Dictionary: Nichi-Ei Bukkyo Jiten 日英佛教辭典*, (Tokyo: Kenkyusha Printing Co., 1965), 7.

⁹¹ *The Beginning Heaven and Earth*, 66.

⁹² *The Beginning Heaven and Earth*, 65.

⁹³ *The Beginning Heaven and Earth*, 60.

⁹⁴ *The Beginning Heaven and Earth*, 50.

⁹⁵ *The Beginning Heaven and Earth*, 46.

⁹⁶ *The Beginning Heaven and Earth*, 47.

⁹⁷ *The Beginning Heaven and Earth*, 43.

⁹⁸ *The Beginning Heaven and Earth*, 43.

⁹⁹ *The Vimalakirti Sutra*, 59-60, 155, 165, 114; *The Lotus Sutra* 234-235; *The Brahmā's Net Sutra*, 40 vd.

şehitlere, atalara, doğa unsurlarına kadar uzanan geniş bir kutsal varlıklar panteonu Kakure Kirishitan inancının merkezinde bulunur. Ritüel rutini de bu politeist yapı etrafında şekillenir ve senkretik yapı arz eder. Ölen kişinin ardından hem Hristiyan hem Budist geleneğinin cenaze ritüellerinin icra edildiği ikili cenaze ritüeli uygulaması bu senkretik yapının en bariz örneğidir. Ayrıca Budist objelerine Hristiyan semboller ekleyerek Hristiyan objelerine dönüştürmek de cemaatin senkretik yapısının en belirgin yansımalarındandır. Avokitesvara, Kannon heykellerinin küçük bir haç iliştilerle Meryem'e dönüştürülmesi bu durumun en güzel örneğidir.

Cemaatin oluşturmuş olduğu bu senkretik yapı kutsal metinleri Tenchi'de açık bir şekilde görülmektedir. Hristiyan öğretisinin başta Budist gelenek olmak üzere Japon din ve gelenekleri ile harmanlanmasının ürünü olan metin dönüştürülmüş bir Hristiyanlık anlayışı, bir nevi 'Budist Hristiyanlığı' vazetmektedir. Tenchi'de teslisin ilk unsuru olan kadir-i mutlak Hristiyan Tanrısı, Buddha ile özdeşleştirilmiş, zaman zaman gücünü diğer kutsal varlıklarla paylaşan ve insani özellikleri bulunan daha yakın ve daha az 'heybetli' bir tanrıya dönüştürülmüştür. Her şeyin yaratıcısı olan Hristiyan tanrısı kendisinden başka ilahi varlıkların da bulunduğu bir panteonun üyesi haline gelmiştir. Aynı şekilde Tenchi, Budistleştirilmiş bir İsa portresi sunar. İsa Budist keşiş profiline benzer şekilde dünyevi olandan uzak bir hayat yaşar; Budist sutralar üzerine eğitim alır. Dahası İsa inancın ve uygulamaların merkezinde bulunmaz, öyle ki kendisi yüzünden ölen çocuklar nedeniyle ölümle cezalandırılacak kadar 'sıradanlaşır'. Meryem ise Tenchi'de teslisin üç unsurundan biri olarak kabul edilir ve Kakure Kirishitan inanç ve uygulamalarında İsa'ya göre daha merkezi bir konuma sahiptir. Merhamet sembolü olarak Budist gelenekteki Avokitesvara, Kannon ile özdeşleştirilir. Budist keşiş profilinin gereği olan dünyevi olandan uzak durma Meryem'in hayatında da derin bir karşılığa sahiptir. Bekaret yemini eder ve kurtuluşa ermek için dünyadan el etek çeker. Tenchi'deki alem ve kurtuluş anlayışı da Budist geleneğinin derin izlerini taşır. Alem aralarında geçişkenliğin mümkün olduğu çeşitli varlık katmanlarından oluşur. İnsanlar hayvana, tanrılar insana, şeytanlar tanrıya dönüşebilir. Dahası kurtuluş sadece insana mahsus değildir, insan gibi diğer varlıklar da kurtuluşa erme arzusuna sahiptir. Ayrıca kurtuluş Budist gelenekte olduğu gibi dünyevi olandan el etek çekme ile ilişkilidir. Kurtuluşa erenlerin de Buddha olacağına inanılır. Dolayısıyla Tenchi, Budist bir alem ve kurtuluş anlayışı ile Budistleştirilmiş bir Tanrı, İsa ve Meryem anlatısına sahiptir.

Kakure Kirishitan cemaatinin ve kutsal metinleri Tenchi'nin senkretik yapısının dışsal faktörlere bağlı olarak oluştuğu da iddia edilebilir. Siyasi otorite olan şoğunluğun Hristiyanlık ile ilgili yasakları ve danka sistemi ile Budizm'i bir tür zorunlu resmi din konumuna getirmesi ve ayrıca yasaklar nedeniyle Hristiyanlığın doğru şekilde anlaşılması ve yaşanmasına rehberlik edecek yetkin kişi eksikliğinin Kakure Kirishitanları senkretik bir yapı oluşturmaya mecbur ettiği düşünülebilir. Bu sayılan etmenlerin Kakure cemaatinin ve kutsal metinlerinin senkretik yapısı üzerinde etkisi olduğu da muhakkaktır. Fakat Kakure Kirishitan cemaatinin senkretik yapısı temelde içsel bir işleyişin sonucudur. Japon kimlik ve kültüründeki bağdaştırma, uyarlama eğilimi cemaati senkretik bir yapı oluşturmaya itmiştir. Nitekim şoğunluğun yasak ve baskı politikası başlamadan önce Hristiyanlık ile Budizm başta olmak üzere Japon din ve gelenekleri arasında bir uyarlama hareketi başlamıştır. Meryem'in Kannon ile özdeşleştirilmesi ve Hristiyanlığın Budizm ile uyumlu bir din olarak anlaşılması yasak politikalarından önceye dayanmaktadır. Ayrıca Tenchi özelinde

bakıldığında Hristiyan öğretinin temel unsurları noktasında karşılaşılan senkretizme ayrıntılarda rastlanmaması da senkretik yapının temelinde dışsal faktörlerin belirleyiciliğinden ziyade bilinçli bir bağdaştırma eğiliminin bulunduğuna işaret etmektedir. Tanrı, alem ve kurtuluş anlayışı ile İsa ve Meryem portresi bağdaştırmacı eğilim ile temelde Budist geleneğin etkisinde senkretik bir yapıya dönüşürken, İsa'nın iki kişi ile birlikte çarmıha gerildiği, öldükten sonra taş gömüldüğü gibi ayrıntıların Hristiyan geleneğindeki şekliyle korunmuş olması Japon din ve geleneklerine yabancı gibi görünen temel unsurlarda bilinçli bir uyarılmanın yapıldığını düşündürmektedir. Dolayısıyla cemaatin ve kutsal metinleri Tenchi'nin senkretik yapısının zeminini Japon kimlik ve kültüründe önemli bir unsur olan bağdaştırma ve uyarılma eğiliminin oluşturduğu, bununla birlikte dışsal faktörlerin de bu senkretik yapıyı destekler nitelikte olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Kaynakça

- Aizan, Yamaji. *Essays on the Modern Japanese Church: Christianity in Meiji Japan*. çev. Graham Squires. Ann Arbor: Center for Japanese Studies The University of Michigan, 1999.
- Deveci, Hülya. ““Japonya Hristiyan bir Ülke Olacak mı?” Rus-Japon Savaşı Sürecinin *The Japan Evangelist, Kirisutokyō Sekai, Shinjin, Rikuō Zasshi* Dergilerine Yansımaları (1902-1909)”. *Tarih İncelemeleri Dergisi* XXXVIII-2 (2023), 523-556.
- Dōgen. *Dōgen's Pure Standarts for the Zen Community A Translation of the Eihei Shingi*. çev. Taigen Daniel Leighton ve Shohaku Okumura. New York: State University of New York Press, 1996.
- Eisai. “A Treatise on Letting Zen Flourish”. çev. Gishin Tokiwa. *Zen Texts*. USA: Numata Center for Buddhist Translation and Research, 2005.
- Elison, George. *Deus Destroyed, The Image of Christianity in Early Modern Japan*. Cambridge: Harvard University Press, 1988.
- Esenbel, Selçuk. “Japonya’da Hristiyanlığın Tarihi, Kabul ve Katliam”. *Haçlı Seferleri ve XI. Asırdan Günümüze Haçlı Ruhu Semineri*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1998, 132-144.
- Fumio, Tamamuro , “The Development of the Temple-Parishioner System”, *Japanese Journal of Religious Studies* 36/1 (2009), 11-26.
- Harrington, Ann M. “The Kakure Kirishitan and Their Place in Japan’s Religious Tradition”. *Japanese Journal of Religious Studies* 7/4 (December, 1980), 318-336.
- Higashibaba, Ikuo. *Christianity in Early Modern Japan: Kirishitan Belief and Practice*. Leiden: Brill, 2001.
- Higashibaba, Ikuo. *Christianity in Early Modern Japan: Kirishitan Belief and Practice*. Leiden: Brill, 2001.
- Hur, Nam-lin. *Death and Social Order in Tokugawa Japan Buddhism, Anti-Christianity, and the Danka System*. Cambridge: Harvard University Press, 2007.
- Japanese-English Buddhist Dictionary: Nichi-Ei Bukkyo Jiten 日英佛教辭典*. Tokyo: Kenkyusha Printing Co., 1965.
- Kawamura, Leslie S. “Bodhisattva(s)”. *Encyclopedia of Buddhism*. ed. Robert E. Buswell. 1/58-60. USA: Macmillan Reference, 2004.
- Keizan. *Zen Master Keizan's Monastic Regulations*. çev. Ichimura Shohei. U.S.A.: North American Institute of Zen and Buddhist Studies, 1994.
- Kuşçulu, Ayhan, “Japonya’da Hristiyan Misyoner Hareketleri (1542-1587)”. *Bilimname* XIII, (2007/2), 139-151.
- Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur, İncil*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi-Yeni Yaşam Yayınları, 2013.
- Miyazaki, Kentarō. “Hidden Christians in Contemporary Nagasaki”. Translated by Brian Burke-Gaffney, *Crossroads: A Journal of Nagasaki History and Culture* 1 (1993), 35-47

- Miyazaki, Kentarō. "Roman Catholic Mission in Pre-Modern Japan". *Handbook of Christianity in Japan*, ed. Mark R. Mullins. Leiden: Brill, 2003.
- Miyazaki, Kentarō. "The Kakure Kirishitan Tradition". *Handbook of Christianity in Japan*. ed. Mark R. Mullins (Leiden: Brill, 2003), 19-34.
- Mullins, Mark R. (ed.) *Handbook of Christianity in Japan*. Leiden: Brill, 2003.
- Mullins, Mark R. *Christianity Made in Japan, A Study of Indigenous Movements*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1998.
- Nasco, Peter. "Secrecy and the Transmission of Tradition Issues in the Study of the "Underground" Christians". *Japanese Journal of Religious Studies* 20/1 (1993), 3-29.
- Shin, Junhyoung Michael. "Avalokitesvara's Manifestation as the Virgin Mary: The Jesuit Adaptation and the Visual Conflation in Japanese Catholicism after 1914". *Church History* 80/1 (March, 2011), 1-39.
- Susuz Aygöl, Merve. *Orta Çağ Sōtō Zen Budizminde Manastır Hayatı ve Dindarlık*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Tengu". *The Illustrated Encyclopedia of Zen Buddhism*. ed. Helen J. Baroni. 340=341. New York: The Rosen Publishing Group, 2002.
- The Beginning Heaven and Earth: The Sacred Book of Japan's Hidden Christians*. çev. Christal Whelan. Honolulu: University of Hawaii Press, 1996.
- The Brahmā's Net Sutra*. çev. Charles Muller ve Kenneth K. Tanaka. USA: BDK America, 2017.
- The Lotus Sutra*, çev. Burton Watson. New York: Columbia University Press, 1993.
- The Vimalakirti Sutra*. çev. John McRae. USA: Numata Center of Buddhist Translation and Research, 2004.
- Thelle, Notto R. "The Christian encounter with Japanese Buddhism". *Handbook of Christianity in Japan*. ed. Mark R. Mullins (Leiden: Brill, 2003), 227-248.
- Tinsley, Elizabeth. "Kūkai and The Development of Shingon Buddhism". *Esoteric Buddhism and Tantras in East Asia*. ed. Charles Orzech vd. 691-708. Leiden: Brill, 2011.
- Turnbull, Stephen "Mass or Maturi?: The Oyashiki-Sama Ceremony on Ikitsuki ", *Monumenta Nipponica* 50/2 (Summer, 1995), 171-188.
- Turnbull, Stephen. "Acculturation among the Kakure Kirishitan: Some Conclusions from the *Tenchi Hajimari no Koto*". *Japan and Christianity Impacts and Responses*. ed. John Breen ve Mark Williams, (London: Palgrave Macmillan, 1996), 63-74.
- Turnbull, Stephen. *The Kakure Kirishitan of Japan A Study of Their Development, Beliefs and Rituals to the Present Day*. Surrey: Japan Library, 1998.
- Whelan, Christal. "Religion Concealed. The Kakure Kirishitan on Narushima". *Monumenta Nipponica* 47/3 (Autumn, 1992), 369-387.
- Whelan, Christal. "Written and Unwritten Texts of the Kakure Kirishitan". *Japan and Christianity Impacts and Responses*. ed. John Breen ve Mark Williams. (London: Palgrave Macmillan, 1996), 122-137.
- Yoshiya, Abe. "From Prohibition to Toleration: Japanese Government Views regarding Christianity, 1854-73". *Japanese Journal of Religious Studies* 5/2-3 (June-September, 1978), 107-138.